

P o s u d e k

diplomové práce Martiny Hanáčkové: „Novoidealistická estetika“ Jaroslava Hrubana.
Příspěvek k teorii estetické hodnoty.

Tématem diplomové práce Martiny Hanáčkové je filozofická estetika Jaroslava Hrubana, myslitele, jehož celoživotní snahou bylo rozřešit otázku estetické hodnoty. Nastíněna je již v jeho disertační práci *Estetika svatého Augustina* (1909) uvedením pojmu estetická, jako cíl vytyčena ve studii z roku 1911 *K teorii hodnot estetických*, kde úvahy o estetické funkci uzavírá konstatováním, že k stanovení estetických norem je nutné přednostně si objasnit estetickou hodnotu. Téma estetické hodnoty dominuje *Úvodu do estetiky* (1915), kde ústí do problematiky esteticko-výchovné. Opakovaně se k ní vrací v přepracovaném vydání disertace *Estetika sv. Augustina* (1920). Mimořádně významný pro teorii estetické hodnoty (umění) Jaroslava Hrubana je jeho spis z roku 1924 *Dantův „pozemský ráj“*. Právě ten se stává těžištěm diplomové práce Hanáčkové.

Postup práce je tento: V předmluvě stručně představuje J. Hrubana, jeho práce a dosavadní reflexi jeho díla, zmiňuje motivaci k volbě tématu i závažnosti řešení otázky estetické hodnoty. V úvodu nastiňuje situaci v českém myšlení zvláště od devadesátých let 19. století, konstatuje stav rozkolísání hodnot a jejich následnou roztříštěnost i v estetickém myšlení. Analytický přístup, který byl vlastní herbartismu, již neodpovídal potřebám života a dochází k volání po syntéze. Dosavadní bádání spojovalo tento fakt především se Šaldovým syntetizmem. Hanáčková se snaží prokázat, že obdobnou intencí byl dán i zvýšený zájem o Danta Alighieriho.

Přechází k Hrubanově práci *Dantův „pozemský ráj“*, věnované především interpretaci Božské komedie. Božská komedie, dílo klasické literatury, dává Hrubanovi příležitost rozvinout myšlenky o tom, v čem spočívá estetická hodnota uměleckého díla. (Hruban rozlišuje hodnotu estetickou od umělecké, přičemž umění přičítá i estetickou hodnotu – umělecká má jiné zákony, jak autorka správně postřehla.)

Hruban analyzuje Božskou komedii po stránce formální (např. zkoumá její strukturu, styl, hudebnost veršů atd), tak také obsahové. V tomto díle klasické literatury, shledává Hruban reflexi společenských, politických poměrů i „metafyziky doby“. Vidí vazbu zobrazení rájů na různá společenství historicky vzniklá (rozdíl staršího ráje orientálního, jenž je postaven především na vizuálních kvalitách, a akustického a spirituálního ráje Dantova). V závislosti na měnících se podmínkách prodělává změnu i estetická hodnota (rozdíl v pojetí ráje u Danta, Miliona, Goetha, Wagnera). Je přesvědčen, že vývoj směřuje k vyšší spiritualitě – od malířskosti k hudebnosti.

Podle Hrubana však umělecké dílo je výtvozem tvůrce – génia, jehož smyslové schopnosti jsou výraznější, větší je jeho schopnost reflexe, především však je nezbytná schopnost syntézy. Klasické dílo je syntetické a génius – klasik je myslitelem, jemuž je dána schopnost syntézy.

V *Základech estetické hodnoty*, tedy v práci, ke které Hanáčková přechází, je teorie hodnot, i uměleckého díla rozvinuta markantněji. Více je zde rozpracována myšlenka estetických konstant, spočívajících jak ve fyziologickém základu člověka (např. rytmus, atd.) i psychologickém, daném pradávou lidskou touhou po absolutnu. Umění plní roli „spojitele“ v práci na obrodě estetické kultury, jež je součástí kultury duchovní. Píše zde také o nutnosti vytvořit i materiální předpoklady k její realizaci. Tento úkol pokládá za velké reformní dílo,

kteře popisuje ve svém vysněném Danteu v románu Felix Ravenna. Ke společné práci na vytvoření dokonalého lidského společenství se zde spojují vědci různých oborů, umělci odlišného založení, představitelé různých církví.

Práci zakončuje Hanáčková poukazem na podobnost myšlení estetika Jaroslava Hrubana s filozofem Josefem Kratochvílem.

Slabinou práce Martiny Hanáčkové je ne zcela zřetelné vyložení Hrubanovy teorie estetické hodnoty, jak se nachází v jeho práci *Dantův „pozemský ráj“*, jež podle mého soudu překračuje pojetí Zichovo a snese srovnání s teorií estetické hodnoty Jana Mukařovského. Faktem však je, že její uchopení není snadné, protože Hruban svým způsobem výkladu její pochopení čtenáři neusnadňuje. Tuto skutečnost uvádí také recenzent uvedené Hrubanovy práce Alfréd Fuchs, který konstatoval, že snesení množství materiálu a vědomostí i zhuštěnost výkladu brání jejímu porozumění; ač jinak ji vysoce hodnotil. Na druhé straně lze říci, že Martina Hanáčková Hrubanovu estetiku správně pochopila, včetně důvodu, který ho vedl k zájmu o estetickou hodnotu.

Přínos práce spatřuji dále v tom, že upozornila na to, že interes o Danta Alighieriho lze spojovat také s dobovou potřebou syntézy. V tom, že poukázala na obdobnost myšlení estetika J. Hrubana s filozofem J. Kratochvílem, který svou filozofii označoval za novoidealistickou a řazení mezi novotomisty se bránil. (Snaha řadit Hrubana mezi tomisty se rovněž vyskytuje.)

Lze konstatovat, že Martina Hanáčková svou prací obohatila poznání české estetiky první poloviny dvacátého století stvrzením faktu, že estetická hodnota byla jejím aktuálním a závažným problémem, který nelze redukovat na jména Otakar Zich a Jan Mukařovský. Práce je zpracována pečlivě, přináší i portrét autora, jenž ještě nedávno byl jen málo známým. Vážnost, s níž k textu přistupovala, potvrzuje i resumé v angličtině.

Diplomovou práci Martiny Hanáčkové k obhajobě doporučuji. Požadavkům kladeným na diplomovou práci vyhověla velmi dobře.

V Praze 20. 5. 2007

Doc. PhDr. Eva Foglarová, CSc.,
vedoucí práce